

PODSTAWA PROGRAMOWA KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO DLA UCZNIÓW Z UPOŚLEDZENIEM UMYSŁOWYM W STOPNIU UMIARKOWANYM I ZNACZNYM W SZKOŁACH PODSTAWOWYCH

Wskazania ogólne

1. Edukacja dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym polega na integralnej realizacji funkcji wychowawczej, dydaktycznej i opiekuńczej szkoły, z uwzględnieniem specyficznych form i metod pracy oraz zasad nauczania, opisanych przez współczesne nauki pedagogiczne.
2. Specyfika kształcenia dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym polega na wychowaniu i nauczaniu całościowym, zintegrowanym, opartym na wielozmysłowym poznawaniu otaczającego świata - w całym procesie edukacji. W stosunku do wielu uczniów, zwłaszcza z upośledzeniem umysłowym w stopniu znacznym, przez cały okres ich pobytu w szkole podstawowej, a następnie w gimnazjum, działania edukacyjne mogą nie wykraczać poza pewien obszar, zaspokajając specyficzne potrzeby i możliwości edukacyjne tych uczniów. Należy uznać prawo osób niepełnosprawnych do rozwoju we własnym tempie i uwzględniać to prawo podczas ustalania kierunków pracy z uczniem.
Z opisanego wyżej powodu podstawa programowa nie przypisuje kolejnym etapom edukacyjnym w szkole podstawowej i gimnazjum odrębnych celów i nie wyróżnia dla nich odrębnych zadań ani treści nauczania.
3. Działalność edukacyjna szkoły (dydaktyczna, wychowawcza i rewalidacyjna) opiera się na indywidualnych programach edukacyjnych, ustalonych dla każdego ucznia na podstawie wielospecjalistycznej oceny poziomu jego funkcjonowania, i zawierających realne, szczegółowe cele, zadania i treści, mieszczące się w strefie najbliższego rozwoju ucznia, które pozostają w zbieżności z celami, zadaniami i treściami niniejszej podstawy programowej.
4. Indywidualne programy edukacyjne opracowuje zespół nauczycieli i specjalistów pracujących z uczniem. Do zadań członków tego zespołu należy:
 - 1) ustalanie dla każdego ucznia w określonych odstępach czasu, nie rzadziej jednak niż raz w roku, oceny poziomu funkcjonowania (do rejestrowania oceny zmian w funkcjonowaniu ucznia mogą być stosowane różne dokumenty, opisane w literaturze pedagogicznej lub wypracowane w danej placówce - dokumentacja ma charakter ciągły, obejmujący cały czas pobytu ucznia w szkole),
 - 2) programowanie aktywności indywidualnej i zespołowej uczniów z równoczesnym zaangażowaniem sfery umysłowej, emocjonalno-motywacyjnej i działaniowej,
 - 3) programowanie zintegrowanych oddziaływań rewalidacyjnych wspierających rozwój ucznia.
5. Nauczyciele prowadzą zajęcia edukacyjne, organizując uczniów w zespoły edukacyjno-terapeutyczne (zwane w ramowych statutach szkół oddziałami), zachowując ciągłość nauczania i dostosowując czas zajęć i przerw do potrzeb i możliwości psychofizycznych uczniów. O doborze uczniów do zespołów decydują głównie ich potrzeby edukacyjne i możliwości psychofizyczne, w mniejszym stopniu wiek i lata nauki.
6. W miarę zmian zachodzących w rozwoju uczniów, w wyniku rozbudzenia ich zainteresowań i ujawnienia zdolności, możliwe jest na każdym etapie edukacyjnym dla celów organizacyjno-metodycznych wyodrębnienie zajęć edukacyjnych:

- 1) funkcjonowanie w środowisku,
- 2) muzyka z rytmiką,
- 3) plastyka,
- 4) technika,
- 5) wychowanie fizyczne,
- 6) religia/etyka.

W kształceniu tym wskazana jest pełna korelacja treści nauczania i wychowania.

7. Nawet niewielkie postępy ucznia powinny być wzmacniane pozytywnie, natomiast brak postępów nie podlega wartościowaniu negatywnemu.

8. Wskazane jest nawiązanie współpracy z rodziną ucznia, włączanie jej w tworzenie planu rewalidacji, a także w miarę możliwości w realizowanie pewnych jego elementów w domu rodzinnym ucznia. Konieczna jest też taka organizacja działalności rewalidacyjnej szkoły, która przygotuje środowisko do przyjęcia ucznia, jego zaakceptowania i udzielania mu pomocy.

9. Pożądany jest udział rodziców (prawnych opiekunów) w konsultacjach dotyczących postępów i trudności ucznia, wspieranie przez szkołę ich wysiłków w pracy z dzieckiem (zgodnie ze specyfiką rodziny, wyznawanymi przez nią wartościami, kultywowaną tradycją).

Cele edukacyjne

Celem edukacji uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym jest rozwijanie autonomii ucznia niepełnosprawnego, jego personalizacja oraz socjalizacja, a w szczególności wyposażenie go - w ramach posiadanych przez niego realnych możliwości - w takie umiejętności i wiadomości, aby:

- 1) mógł porozumiewać się z otoczeniem w najpełniejszy sposób, werbalnie lub pozawerbalnie,
- 2) zdobył maksymalną niezależność życiową w zakresie zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych,
- 3) był zaradny w życiu codziennym, adekwatnie do indywidualnego poziomu sprawności i umiejętności, oraz miał poczucie sprawczości,
- 4) mógł uczestniczyć w różnych formach życia społecznego na równi z innymi członkami danej zbiorowości, znając i przestrzegając ogólnie przyjęte normy współżycia, zachowując prawo do swojej inności.

Zadania szkoły

1. Tworzenie właściwych warunków, niezbędnych do zapewnienia uczniowi komfortu psychicznego, poczucia bezpieczeństwa i akceptacji, nawiązanie pozytywnego kontaktu emocjonalnego nauczyciela z uczniem.

2. Wypracowywanie sposobów dokonywania oceny aktualnego funkcjonowania ucznia i na jej podstawie wytyczanie bądź korygowanie indywidualnego programu edukacyjnego.
3. Rozwijanie u ucznia motywacji do porozumiewania się z drugą osobą (rówieśnikiem, dorosłym), komunikowania potrzeb i stanów emocjonalnych.
4. Tworzenie sytuacji edukacyjnych i wykorzystywanie sytuacji życiowych do rozwijania umiejętności komunikacyjnych uczniów, w tym także umiejętności czytania i pisanie, jak również elementarnych umiejętności matematycznych.
5. Wdrażanie do samodzielnego wykonywania czynności związanych z samoobsługą, budzenie chęci pomocy innym, umożliwianie doświadczania satysfakcji z osiągniętej niezależności.
6. Konstruowanie sytuacji wychowawczych umożliwiających doświadczanie relacji społecznych, przygotowanie do pełnienia ról społecznych, wzmacnianie pozytywnych przeżyć związanych z pełnionymi rolami.
7. Uczenie zasad współistnienia społecznego (pomoc sąsiedzka i inne zachowania prospołeczne, poszanowanie godności osobistej drugiego człowieka, uprzejmość, życzliwość i inne).
8. Kształtowanie umiejętności radzenia sobie w różnych sytuacjach społecznych, uczenie umiejętności rozwiązywania sytuacji konfliktowych.
9. Uczenie umiejętności kierowania swoim postępowaniem, rozwijanie umiejętności dokonywania wyboru i poczucia odpowiedzialności za własne decyzje, uczenie obowiązkowości i kształtowanie niezależności uczuciowej.
10. Tworzenie sytuacji sprzyjających poznawaniu otoczenia, w którym przebywa uczeń - instytucji i obiektów, z których będzie w przyszłości korzystał.
11. Umożliwianie uczniowi udziału w różnorodnych wydarzeniach społecznych i kulturalnych w roli odbiorcy i twórcy kultury, uczenie przy tym wyrażania swoich przeżyć i emocji.
12. Przybliżanie tradycji i obyczajów lokalnych, narodowych, rozbudzanie poczucia przynależności do społeczności lokalnej, regionu, kraju.
13. Umożliwianie poznawania środowiska przyrodniczego, budzenie zainteresowania i szacunku dla otaczającej przyrody, wychowanie do życia w harmonii z przyrodą.
14. Wspieranie rozwoju sprawności psychofizycznej uczniów, prowadzenie zajęć niezbędnych do rozwoju psychoruchowego.
15. Organizowanie warunków do uprawiania przez uczniów różnych dyscyplin sportowych, udziału w zawodach sportowych, turystyce i krajoznawstwie.
16. Tworzenie warunków do zdobywania umiejętności technicznych i wykorzystywania ich w różnych sytuacjach życiowych. Umożliwianie korzystania z urządzeń technicznych, ułatwiających funkcjonowanie w życiu.
17. Zapewnienie uczniowi udziału w różnorodnych zajęciach rewalidacyjnych wspierających rozwój, zgodnie ze wskazaniami zawartymi w wielospecjalistycznej ocenie jego rozwoju.

Treści nauczania

Treści nauczania i wychowania w kształceniu uczniów z upośledzeniem umysłowym powinny być podporządkowane indywidualnemu programowi edukacyjnemu. Przy realizacji treści nauczania należy wykorzystać wszystkie możliwości, jakie stwarza określone środowisko społeczno - kulturowe ucznia oraz baza dydaktyczna szkoły. Zakres treści nauczania ulega poszerzaniu w miarę nabywania przez uczniów wiadomości, umiejętności i sprawności.

1. Umiejętność samoobsługi:

- 1) kształtowanie sprawności niezbędnych w codziennym życiu, dotyczących ubierania się, jedzenia, higieny osobistej, czynności fizjologicznych, ochrony organizmu przed szkodliwymi czynnikami,
- 2) kształtowanie nawyków i postaw ogólnie akceptowanych w tym zakresie.

2. Dbłość o zdrowie:

- 1) przyjmowanie prawidłowej pozycji ciała przy nauce,
- 2) utrwalanie podstawowych nawyków higienicznych i żywieniowych,
- 3) unikanie czynników szkodliwych dla zdrowia,
- 4) korzystanie z pomocy medycznej.

3. Umiejętność porozumiewania się z otoczeniem, w tym:

- 1) wykorzystywanie komunikatów pozawerbalnych,
- 2) poznawanie wspierających bądź alternatywnych metod komunikacji (w stosunku do uczniów napotykających trudności w słownym porozumiewaniu się),
- 3) doskonalenie języka,
- 4) doskonalenie wymowy.

4. Rozwijanie percepcji wzrokowej i spostrzegania:

- 1) w toku obserwacji rzeczywistości i na obrazkach,
- 2) poprzez manipulowanie przedmiotami i porządkowanie przedmiotów,
- 3) poprzez wyszukiwanie różnic i podobieństw oraz zauważanie zmian w otoczeniu.

5. Rozwijanie percepcji słuchowej poprzez:

- 1) ćwiczenia wrażliwości słuchowej,
- 2) ćwiczenia rytmiczne,
- 3) ćwiczenia słuchu fonematycznego,

4) analizę i syntezę słuchową.

6. Ćwiczenia pamięci - dotykowej, ruchowej, słownej i innej.

7. Czytanie i pisanie, poprzedzone starannym przygotowaniem:

1) usprawnianie analizatora wzrokowego i słuchowego,

2) rozwijanie orientacji przestrzennej,

3) rozwijanie sprawności manualnej i grafomotorycznej,

4) rozwijanie lateralizacji,

5) rozwijanie koordynacji wzrokowo-ruchowej,

6) inne wskazane usprawnienia.

Biorąc pod uwagę indywidualne uwarunkowania uczniów, którzy nie posiadają umiejętności pisania ręcznego, w miarę możliwości, należy przygotować ich do posługiwania się maszyną do pisania bądź komputerem.

8. Elementarne umiejętności matematyczne:

1) porównywanie,

2) odwzorowywanie,

3) porządkowanie zbiorów przedmiotów,

4) liczenie, posługiwanie się pieniędzmi,

5) mierzenie długości, objętości, ciężaru, czasu - z zastosowaniem prostych przyrządów pomiarowych.

9. Poznawanie najbliższego otoczenia:

1) szkoły,

2) instytucji, urzędów,

3) placówek kulturalnych,

4) sklepów, punktów usługowych.

10. Poznawanie najbliższego środowiska społeczno-kulturowego:

1) aktywne uczestniczenie w różnych formach życia społecznego, kulturalnego i religijnego,

2) przygotowanie ucznia do pełnienia różnorodnych ról społecznych (w tym roli dorosłej kobiety i mężczyzny),

3) wdrażanie do kulturalnego, społecznie akceptowanego sposobu bycia.

11. Twórczość artystyczna:

- 1) kontakt z dziełami muzycznymi, plastycznymi, filmowymi, teatralnymi,
- 2) aktywność muzyczna, plastyczna, parateatralna, taneczna,
- 3) umiejętne stosowanie różnorodnych środków artystycznego wyrazu,
- 4) rozwijanie specjalnych uzdolnień i zainteresowań kulturalnych.

12. Poznawanie przyrody:

- 1) zapoznavanie z różnorodnymi środowiskami naturalnymi,
- 2) prowadzenie hodowli i upraw,
- 3) kształtowanie postaw proekologicznych w kontaktach z przyrodą.

13. Zajęcia ruchowe:

- 1) zabawy i gry ruchowe służące rozwijaniu sprawności psychofizycznej,
- 2) ćwiczenia gimnastyczne i korekcyjne niezbędne do rozwoju psychoruchowego,
- 3) udział w zawodach sportowych, turystyce i krajoznawstwie,
- 4) wykorzystywanie nabytych umiejętności ruchowych w życiu codziennym,
- 5) przygotowanie do aktywnego spędzania wolnego czasu.

14. Kształcenie techniczne:

- 1) poznawanie materiałów i produktów codziennego użytku, ich właściwości i zastosowań,
- 2) korzystanie z prostych narzędzi,
- 3) korzystanie z urządzeń socjalnych i technicznych powszechnego użytku, zgodnie z ich przeznaczeniem,
- 4) kształtowanie zachowań proekologicznych w trakcie posługiwania się narzędziami, korzystania z urządzeń socjalnych i technicznych.

15. Zajęcia rewalidacyjne.

Prowadzone są na wszystkich etapach kształcenia wspomagają rozwój ucznia. Mogą mieć charakter korekcyjny, kompensacyjny, usprawniający, stymulujący, rozwijający - w zależności od indywidualnych potrzeb poszczególnych uczniów.